

ուեցաւ, և Պէնդաղի տեղապահութեան (քայմա-
քանութեան) պաշտօնով իրականացաւ :

— Ըրժանայարգ Վարդի Եփէնտին, որ բարձրա-
պատիւ փոխարքային նամակագրի օգնական (մէք-
թուպճի մուալլինի) ըլլալէն զատ՝ արքայութեան
վճռոց բարձրագոյն ատենակին ալ գրապահ (թա-
րիւրմէ միւսալինի) էր, և նամակագրի օգնականու-
թեանը գործոյն իրեն օգնական ունէր նոյն նամա-
կագիրներուն տեսնակէն Վուսթի պէկը, այս ան-
գամ գրապահութեան պաշտօնը մշտնջենաւ որ կեր-
պով իրեն յանձնուեցաւ, յիշեալ Վուսթի պէկն ալ
չէ թէ փոխարքայարար, այլ բուն իսկ պաշտօնի
տէրը ըլլալով փոխարքային նամակագրի օգնական գըր-
ուելով աստիճանը բարձրացաւ :

— Գոհութեան աստուծոյ, շատ ատենէ ՚ի վեր
Սեփազոր տէրութեան երկիրները ժանտախտի սու-
կալի հիւանդութեանէն ազատ է : Այս կողմերս ա-
տանկ բան մը Տիմիտի կողմերուն համար ըստ-
ըլլալով՝ Իսթանբուլէ և մօտաւոր երկիրները շատ
մօտաւանջութեան մէջ ինկան ալ նէ, տեղէն առ-
նուած ստոյգ տեղեկութիւններուն նայելով այս
համբաւոյս բողբոլին սուտ ըլլալը անտարակուսելի
կերպով ստուգուած է : Ինչպէս որ մեծազոր Տէրու-
թեան խաչմէքի լապիս իսթանբուլէ Իսթանբուլէն եկած
նամակներէն առնելով կը ծանուցանէ :

— Երկրորդ տէրութեան կողմէն գետնանութիւն
քանի մը տարիէ ՚ի վեր Կոստանդնուպոլիս կեցող
Տոն Սարգօսանի, անցած շաբթու օր մը զբօսանաց
համար պաշտօն ինչի կողմը կերթայ : Իրիկունը երբ որ
իր գետնանատունը կը գտնուի, մտաւելի մէջ պա-
հած պատուոց նշանները և ուրիշ անանկապ մե-
ծագին բաներ, և քանի մըն ալ հարկաւոր թուղ-
թեր գողցուած կը գտնէ : Ինչպէս կ'ստիպուի՝ այն
օրը հան մնացող սպասուորներուն վրայ կ'երթայ .
ուստի կ'ստիպուի անոնք նեղելով հարցուփորձ ընել :
Անոնք մէկ լեզու գիտէին զսուտ խօսք չունին . ուստի
ամէնը մէկէն իօթխանէն բանտը կը իրէն . բայց մին
չէւ հիմա տակաւին բան մը յայտնուած չէ :

— Սեփազոր ինքնակալը ըստ սովորութեան ան-
ցած ուրբաթ օրը (յուլիս 27), չըրադանի սրաւ
տէն պէյլեր պէյլի ամառնային պալատը չու ըրաւ .
և յաջորդ օրը մեծամեծ նախարարները ինքնակալին
գալուստը շնորհաւորելու համար պալատը գնացին :

— Երկրորդ փոխարքայ բարձրապատիւ Սու-
համէտ Վելի փաշային Պէյնիզ գիւղը շինել տուած
ծովեզերեայ ապարանքը գետինը փորած ատենին
առատ անուշահամ վաղուկ ջուրի մը աղբիւր բաց-
վեր է : Չ'ըլլայ առատութիւնը քառասուն ճաստայի
կը հասնի :

ԻԶՄԻՐ : Թիւրքէն կը գրեն, թէ յուլիսի 17 ին
հրկիւղով մը պատահելով յիշեալ քաղաքը, 130 խա-
նութի չափ և մէկ միլիթ այրեր է քանի մը ժամաւ

մէջ : Այլը շարունակ երկրաշարժութեան ցնցում-
ներ կ'ըլլան եղեր նոյն քաղաքը . և այս պատճա-
ռաւ քաղաքացիներէն շատերը դաշար ելեր են, և
այն տեղ կը բնակին եղեր :

— Պուշա գեղին Յունաց եկեղեցին սուրբ Յո-
հաննու Կարապետի անուանը շինուած ըլլալով,
մեծ տօնախմբութիւն եղաւ ամսուս 24 ին երեք-
շաբթի օրը . և ինչպէս անպակաս է այսպիսի հան-
դէսներու մէջ, մարգարայնուէ դժբաղդ դիպուած
մը պատահեցաւ հետեւեալ կերպով : Հոռմի տուն
մը կաքաւու հանգէս ըլլալով երիտասարդները առ-
հասարակ կը մանէին և կը կաքաւէին կանանց հետ
գրամական պարգեւներ ընելով նուագածուներուն՝
ինչպէս սովորութիւն է Յունաց հասարակութեան
մէջ . ուստի քաղաքի Տանիմարայի հիւպատոսին
տղան ալ կը մտնէ յիշեալ տունը և կ'ուղէ կաքաւել
կնկան մը հետ . բայց տանուտէրը կ'արգիլէ զնա ը-
սելով թէ ուրիշները պիտի կաքաւեն . ստոր վրայ
խառնութիւն մը կը պատահի, կըռիւր կ'աւելնայ
և երիտասարդը բռնութեամբ տունէն դուրս կը
հանեն . անիկա ալ երիտասարդական աշխարհ բնու-
թեան շարժեալ քովի հրացանը կը պարպէ անոնց
վրայ . գեղաւորները կ'երթան ու կը վերադառնան մա-
վաճառի մը կիւր . այն ժամանակը հան գտնուող Յը-
ները ամէնը մէկէն յիշեալ երիտասարդին վրայ
յարձակուելով այնքան սաստիկ ծեծ մը կը քաշեն
անոր, որ հետեւեալ օրը կը մեռնի : Ի՞նչու որ
թաղման յուղարկուորութիւնը չորեքշաբթի օրը
մեծ հանգիստ կատարեցաւ Պուշա գեղը :

ԱՐԱԲԻԱ : Հիւսիսային կողմերը ասիւց առաջ
պատահած հոգեւոր հիւանդութիւնը դադարած ըլ-
լալով մօտ աստիւ լարախի լուսնի գաւառի կող-
մերէն եկած շուքաւառու հետ ասոր վերաբերեալ
բան մը գրուած չըլլալէն կը մակարեւորի կ'ընէ
Պուշա գեղը :

ԱՐՏԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՂԱԽԱ : Ղեկավարի հռչակաւոր Պու Սա-
ղա շէյխին անձնատուր ըլլալով Փարիզ իրեկու-
լը լրագրոյ նախընթաց թերթերուն մէկուն մէջ գը-
րեցինք : Ղեկավարի ընդհանուր կուսակալ և սպա-
րապետ՝ Իսկընդուր Պ. Պուշա, Երկրի հա-
րաւային արեւմտեան կողմերը Քաղաքի ըստ-
երկրին ալ առաւ, որ շատ ամուր և բարեբեր և
ընդարձակ երկիր մըն է, և մէկ կողմէն մինչև Սաղ-
ըրալ, և միւս կողմէն մինչև Սահարա ըստած ա-
նապատը կը հասնի, որ հոգեւոր կ'ըլլուի . և այն
տեղերը բնակող Երկրիցի ցեղերը ամէն ալ հը-
նազանդեցան :

Բայց Ղեկավարի վրայ, որ քանի որ Պոստալը

ներուն ձեռքը անցած է, այս տառն և եօթն տարի
է, գրեթէ անդադար պատերազմ կ'ըլլար, և մինչև
հիմա միայն ծովու մօտ տեղերը հաստատութիւն
գտած էին, դէպ ՚ի ցամաքը տակաւին իշխանու-
թիւնին չէր բաներ, հարկ կ'ըլլար ամէն տարի նո-
րէ նոր զօրք իրկել . նորէ նոր ծախքեր ընել . և ա-
մէն տարի ալ քանի որ Փարիզ Պոստալը բաւա-
մէր մէջ պատերազմական գործոց վերակազմ-
նախարարը այս բանիս համար տէրութեան գանձէն
ստակ ուզէր նէ՝ ազգին երեւոյթաններէն այս բա-
նիս վրայ տհաճութիւն ցցընող շատ կ'ըլլար :
Պ. Պուշային ալ ըրածը աչքի չէր երեւեր . այսքան
ստակ է ամէն տարի կ'երթայ, մէկ խեղ մը տեսած
չունիմք կ'ըսէին . մէջերէն տնտեսի ալ կար որ կա-
ռավարութեան խրատ կուտար թէ Ղեկավարը բո-
լորովին ձգելը աւելի օգտակար է կառավարութե-
քան թէ պահելը :

Պ. Պուշա ընդհանուր կուսակալը՝ Քաղաքի
երկիրը Պոստալը իշխանութեան տակը մոյցնե-
լէն ետքը Պոստալ եկաւ, պաշտօնէն հրաժարե-
լաւ խնդիր ըրաւ թիւթով : Կառավարութիւնը այս
հրաժեշտը ընդունեց . բայց տակաւին տեղը ու-
յաջորդեց յայտնի չէ : Ի՞նչ օրագիրը, որ սով-
որաբար կառավարութեան բաներուն աղէկ տեղե-
կութիւն կ'ունենայ, կ'ըսէ թէ, Թիւրքի պաշա-
տը թագաւորին նախագահութեամբ եղած նա-
խարարաց ժողովքին մէջ հաստատուեցաւ որ Պ.
Ռեւմիտի զօրապետը Ղեկավարի ընդհանուր կու-
սակալ ըլլայ : Ուրիշ օրագիրները այս զօրապետը
այսպիսի պաշտօնի մը յարմար չեն տեսներ . թէ որ
ասիկայ կուսակալ ըլլայ նէ կ'ըսեն, Երկրիցիները
յոյս մը կ'ունենան իրենց երկիրը նորէն իրենց իշ-
խանութեանը տակը առնելու, և Պոստալը տե-
րութեան դէմ կ'ապստամբեն : Ուստի կը կարծեն
որ՝ ասիկայ թագաւորին կողմէն մէկ վարպետութի-
ւն է, որպէս զի իր ազան (մարդ գուրը) Երկր-
իցի փոխարքայ ընելու ճամբայ բացուի : Բնէն ա-
տեն որ մէկ իշխանութեան տէր մը՝ իր իշխանու-
թեան տակը գանուորներէն բաղկացեալ ժողովքի
մը նախագահ կ'ըլլայ նէ, ասանկ կարծիքներ ընել
կուտայ իր վրան : Կարելի է որ այս բանս Պոստ-
ալը թագաւորին մտքէն ալ անցած չըլլայ . բայց
ասիկայ որոշող ժողովքին ինքը իրօք նախագահ ըլլա-
լալով՝ ուրիշներն ալ այս խօսքս հրատարակեցին :

ԱՆԳԱԽԱ : Կառավարութիւնը որոշեց, որ
Սըր Ղոհն Ռիչարտսոն իմաստուն մարդ մէկ աշ-
խարհագրական ճանապարհորդութիւն մը ընէ յու-
մաքով դէպ ՚ի հիւսիսային բեւեռ . ինչպէս որ
ինքը առաջիկայ առաջարկեր է որ ասանկ ճանա-
պարհորդութիւն մը ընելը աշխարհագրութեան
ամէն մասունքներուն ալ շատ օգուտ կ'ընէ : Կար-
հետը ուրիշ իմաստուն մարդիկ ալ ընկերութիւն

Քուրքեր նաւաղեաց անձամբ դիտեր է՝ որ ճարտար ընդհանրա-
դէս կարճատեւ և մշտաւ և ունի մարդիկ են : Ասանկ ընտելու-
ցաւ մոռց թափառելու անտուրիւն չունի . գոյներնիք-քի մը մի-
թագոյն (գէյմուսի) կը ցարեն . երեսներուն կ'երեւի որ ինչացի եւ
բացարձակ մարդիկ են . և շարունակ կը ցցեն որ կրկնութիւն-
նին ալ գէշ չէ : Հասարակ մարդոց հագուստն է շալի վարդա-
նէն . քաղաքի մը կառուար բարձր կ'աւել ընտել : Աստիճանի մը
տէր եղծները եւ երեւելի մարդիկ՝ մեծաբն հարուստ շալի կը
հագնին . որ շատ ոսկեթելով բանուած է . մեծաբն բաւական
ալ ունին . գոյներնիք միայն չէ . բայց գունոց տարբերութիւն
աստիճանոց տարբերութիւն ցցենքով՝ ամեն մարդ ինչ գոյն ունի
նէ չի կրնար հագնիլ : Այս մարդոց մէկ բանին անտել փառաւոր
հագուած էին . որ ամբողջականը քիւրտի վրայ կը ընեն . և հետա-
քորութեան համար՝ որքան չափայի կտոր իրենց տրուեցաւ նէ՝ հե-
տեքին ցամաք տարին :

Այս բանասիրական սկիզբները մէկ աշխարհացոյց մը յիշեցինք :
Այս աշխարհացոյցը՝ ճարտարութեան ուսումնական վարժութեանց
քրոյցը եւրոպացիներուն ծնօթ ծնած յիշատակարաններուն ամենեւ
ուէրէ հետաքրքրականն է : Ասոր մէջ գտնուած էին Նիփոս կցին,
նոյն կցին հարաւային կցին կցին ընտել տը, եւ հիւսիսային
կցին մէկ բանի երեւելիները : Չորս անապատ երկայնութիւն, եւ
գրեթէ նոյն չափ մըն ալ շալիսութիւն ունի . եւ ծաղկած ասանկ
հոմոյցներուն եկեղեցական երաշխութեան գիրքերուն դէպ առ-
նուր կազմուած գիրք մը կը նմանի : Կցիններուն տեղադրութիւնը ո-
րոշուած համար բաշտ աստիճաններին շատ մեծ է . եւ ծոցներէն
րուն ամեն ներս մտնել գուրա եղծները, եւ ատուտուրի մեծ ու
դժոխի ամեն տեղերը եւ նաւահանգիստները շատ մըրք եւ մեկիկ մե-
կիկ նշանակուած են : Քուրքեր նաւաղեաց իրեն այն կցները ըրած
ճանապարհորդութեան տեսնել իր քոյր գտնուած Եւրոպայ ընտել
աշխարհացոյցներով եւ աշխարհագրական և տեղադրութեան դի-
տողութիւններով բնեղծ շատ մըրք եւ անյիշեղ գուրա : Ճարտար-
ութեան ընտել այս աշխարհացոյցին վրայ՝ մանր նաւերով աղբիւր տա-
նեղու ծոցներէն տեսնել երաշխութեան գիրքերուն դէպ առ-
նուր կազմուած գիրք մը կը նմանի : Կցիններուն տեղադրութիւնը ո-
րոշուած համար բաշտ աստիճաններին շատ մեծ է . եւ ծոցներէն
րուն ամեն ներս մտնել գուրա եղծները, եւ ատուտուրի մեծ ու
դժոխի ամեն տեղերը եւ նաւահանգիստները շատ մըրք եւ մեկիկ մե-
կիկ նշանակուած են : Քուրքեր նաւաղեաց իրեն այն կցները ըրած
ճանապարհորդութեան տեսնել իր քոյր գտնուած Եւրոպայ ընտել
աշխարհացոյցներով եւ աշխարհագրական և տեղադրութեան դի-
տողութիւններով բնեղծ շատ մըրք եւ անյիշեղ գուրա : Ճարտար-
ութեան ընտել այս աշխարհացոյցին վրայ՝ մանր նաւերով աղբիւր տա-
նեղու ծոցներէն տեսնել երաշխութեան գիրքերուն դէպ առ-
նուր կազմուած գիրք մը կը նմանի : Կցիններուն տեղադրութիւնը ո-
րոշուած համար բաշտ աստիճաններին շատ մեծ է . եւ ծոցներէն
րուն ամեն ներս մտնել գուրա եղծները, եւ ատուտուրի մեծ ու
դժոխի ամեն տեղերը եւ նաւահանգիստները շատ մըրք եւ մեկիկ մե-
կիկ նշանակուած են : Քուրքեր նաւաղեաց իրեն այն կցները ըրած
ճանապարհորդութեան տեսնել իր քոյր գտնուած Եւրոպայ ընտել
աշխարհացոյցներով եւ աշխարհագրական և տեղադրութեան դի-
տողութիւններով բնեղծ շատ մըրք եւ անյիշեղ գուրա : Ճարտար-
ութեան ընտել այս աշխարհացոյցին վրայ՝ մանր նաւերով աղբիւր տա-
նեղու ծոցներէն տեսնել երաշխութեան գիրքերուն դէպ առ-
նուր կազմուած գիրք մը կը նմանի : Կցիններուն տեղադրութիւնը ո-
րոշուած համար բաշտ աստիճաններին շատ մեծ է . եւ ծոցներէն
րուն ամեն ներս մտնել գուրա եղծները, եւ ատուտուրի մեծ ու
դժոխի ամեն տեղերը եւ նաւահանգիստները շատ մըրք եւ մեկիկ մե-
կիկ նշանակուած են : Քուրքեր նաւաղեաց իրեն այն կցները ըրած
ճանապարհորդութեան տեսնել իր քոյր գտնուած Եւրոպայ ընտել
աշխարհացոյցներով եւ աշխարհագրական և տեղադրութեան դի-
տողութիւններով բնեղծ շատ մըրք եւ անյիշեղ գուրա : Ճարտար-
ութեան ընտել այս աշխարհացոյցին վրայ՝ մանր նաւերով աղբիւր տա-
նեղու ծոցներէն տեսնել երաշխութեան գիրքերուն դէպ առ-
նուր կազմուած գիրք մը կը նմանի : Կցիններուն տեղադրութիւնը ո-
րոշուած համար բաշտ աստիճաններին շատ մեծ է . եւ ծոցներէն
րուն ամեն ներս մտնել գուրա եղծները, եւ ատուտուրի մեծ ու
դժոխի ամեն տեղերը եւ նաւահանգիստները շատ մըրք եւ մեկիկ մե-
կիկ նշանակուած են : Քուրքեր նաւաղեաց իրեն այն կցները ըրած
ճանապարհորդութեան տեսնել իր քոյր գտնուած Եւրոպայ ընտել
աշխարհացոյցներով եւ աշխարհագրական և տեղադրութեան դի-
տողութիւններով բնեղծ շատ մըրք եւ անյիշեղ գուրա : Ճարտար-
ութեան ընտել այս աշխարհացոյցին վրայ՝ մանր նաւերով աղբիւր տա-
նեղու ծոցներէն տեսնել երաշխութեան գիրքերուն դէպ առ-
նուր կազմուած գիրք մը կը նմանի : Կցիններուն տեղադրութիւնը ո-
րոշուած համար բաշտ աստիճաններին շատ մեծ է . եւ ծոցներէն
րուն ամեն ներս մտնել գուրա եղծները, եւ ատուտուրի մեծ ու
դժոխի ամեն տեղերը եւ նաւահանգիստները շատ մըրք եւ մեկիկ մե-
կիկ նշանակուած են : Քուրքեր նաւաղեաց իրեն այն կցները ըրած
ճանապարհորդութեան տեսնել իր քոյր գտնուած Եւրոպայ ընտել
աշխարհացոյցներով եւ աշխարհագրական և տեղադրութեան դի-
տողութիւններով բնեղծ շատ մըրք եւ անյիշեղ գուրա : Ճարտար-
ութեան ընտել այս աշխարհացոյցին վրայ՝ մանր նաւերով աղբիւր տա-
նեղու ծոցներէն տեսնել երաշխութեան գիրքերուն դէպ առ-
նուր կազմուած գիրք մը կը նմանի : Կցիններուն տեղադրութիւնը ո-
րոշուած համար բաշտ աստիճաններին շատ մեծ է . եւ ծոցներէն
րուն ամեն ներս մտնել գուրա եղծները, եւ ատուտուրի մեծ ու
դժոխի ամեն տեղերը եւ նաւահանգիստները շատ մըրք եւ մեկիկ մե-
կիկ նշանակուած են : Քուրքեր նաւաղեաց իրեն այն կցները ըրած
ճանապարհորդութեան տեսնել իր քոյր գտնուած Եւրոպայ ընտել
աշխարհացոյցներով եւ աշխարհագրական և տեղադրութեան դի-
տողութիւններով բնեղծ շատ մըրք եւ անյիշեղ գուրա : Ճարտար-
ութեան ընտել այս աշխարհացոյցին վրայ՝ մանր նաւերով աղբիւր տա-
նեղու ծոցներէն տեսնել երաշխութեան գիրքերուն դէպ առ-
նուր կազմուած գիրք մը կը նմանի : Կցիններուն տեղադրութիւնը ո-
րոշուած համար բաշտ աստիճաններին շատ մեծ է . եւ ծոցներէն
րուն ամեն ներս մտնել գուրա եղծները, եւ ատուտուրի մեծ ու
դժոխի ամեն տեղերը եւ նաւահանգիստները շատ մըրք եւ մեկիկ մե-
կիկ նշանակուած են : Քուրքեր նաւաղեաց իրեն այն կցները ըրած
ճանապարհորդութեան տեսնել իր քոյր գտնուած Եւրոպայ ընտել
աշխարհացոյցներով եւ աշխարհագրական և տեղադրութեան դի-
տողութիւններով բնեղծ շատ մըրք եւ անյիշեղ գուրա : Ճարտար-
ութեան ընտել այս աշխարհացոյցին վրայ՝ մանր նաւերով աղբիւր տա-
նեղու ծոցներէն տեսնել երաշխութեան գիրքերուն դէպ առ-
նուր կազմուած գիրք մը կը նմանի : Կցիններուն տեղադրութիւնը ո-
րոշուած համար բաշտ աստիճաններին շատ մեծ է . եւ ծոցներէն
րուն ամեն ներս մտնել գուրա եղծները, եւ ատուտուրի մեծ ու
դժոխի ամեն տեղերը եւ նաւահանգիստները շատ մըրք եւ մեկիկ մե-
կիկ նշանակուած են : Քուրքեր նաւաղեաց իրեն այն կցները ըրած
ճանապարհորդութեան տեսնել իր քոյր գտնուած Եւրոպայ ընտել
աշխարհացոյցներով եւ աշխարհագրական և տեղադրութեան դի-
տողութիւններով բնեղծ շատ մըրք եւ անյիշեղ գուրա : Ճարտար-
ութեան ընտել այս աշխարհացոյցին վրայ՝ մանր նաւերով աղբիւր տա-
նեղու ծոցներէն տեսնել երաշխութեան գիրքերուն դէպ առ-
նուր կազմուած գիրք մը կը նմանի : Կցիններուն տեղադրութիւնը ո-
րոշուած համար բաշտ աստիճաններին շատ մեծ է . եւ ծոցներէն
րուն ամեն ներս մտնել գուրա եղծները, եւ ատուտուրի մեծ ու
դժոխի ամեն տեղերը եւ նաւահանգիստները շատ մըրք եւ մեկիկ մե-
կիկ նշանակուած են : Քուրքեր նաւաղեաց իրեն այն կցները ըրած
ճանապարհորդութեան տեսնել իր քոյր գտնուած Եւրոպայ ընտել
աշխարհացոյցներով եւ աշխարհագրական և տեղադրութեան դի-
տողութիւններով բնեղծ շատ մըրք եւ անյիշեղ գուրա : Ճարտար-
ութեան ընտել այս աշխարհացոյցին վրայ՝ մանր նաւերով աղբիւր տա-
նեղու ծոցներէն տեսնել երաշխութեան գիրքերուն դէպ առ-
նուր կազմուած գիրք մը կը նմանի : Կցիններուն տեղադրութիւնը ո-
րոշուած համար բաշտ աստիճաններին շատ մեծ է . եւ ծոցներէն
րուն ամեն ներս մտնել գուրա եղծները, եւ ատուտուրի մեծ ու
դժոխի ամեն տեղերը եւ նաւահանգիստները շատ մըրք եւ մեկիկ մե-
կիկ նշանակուած են : Քուրքեր նաւաղեաց իրեն այն կցները ըրած
ճանապարհորդութեան տեսնել իր քոյր գտնուած Եւրոպայ ընտել
աշխարհացոյցներով եւ աշխարհագրական և տեղադրութեան դի-
տողութիւններով բնեղծ շատ մըրք եւ անյիշեղ գուրա : Ճարտար-
ութեան ընտել այս աշխարհացոյցին վրայ՝ մանր նաւերով աղբիւր տա-
նեղու ծոցներէն տեսնել երաշխութեան գիրքերուն դէպ առ-
նուր կազմուած գիրք մը կը նմանի : Կցիններուն տեղադրութիւնը ո-
րոշուած համար բաշտ աստիճաններին շատ մեծ է . եւ ծոցներէն
րուն ամեն ներս մտնել գուրա եղծները, եւ ատուտուրի մեծ ու
դժոխի ամեն տեղերը եւ նաւահանգիստները շատ մըրք եւ մեկիկ մե-
կիկ նշանակուած են : Քուրքեր նաւաղեաց իրեն այն կցները ըրած
ճանապարհորդութեան տեսնել իր քոյր գտնուած Եւրոպայ ընտել
աշխարհացոյցներով եւ աշխարհագրական և տեղադրութեան դի-
տողութիւններով բնեղծ շատ մըրք եւ անյիշեղ գուրա : Ճարտար-
ութեան ընտել այս աշխարհացոյցին վրայ՝ մանր նաւերով աղբիւր տա-
նեղու ծոցներէն տեսնել երաշխութեան գիրքերուն դէպ առ-
նուր կազմուած գիրք մը կը նմանի : Կցիններուն տեղադրութիւնը ո-
րոշուած համար բաշտ աստիճաններին շատ մեծ է . եւ ծոցներէն
րուն ամեն ներս մտնել գուրա եղծները, եւ ատուտուրի մեծ ու
դժոխի ամեն տեղերը եւ նաւահանգիստները շատ մըրք եւ մեկիկ մե-
կիկ նշանակուած են : Քուրքեր նաւաղեաց իրեն այն կցները ըրած
ճանապարհորդութեան տեսնել իր քոյր գտնուած Եւրոպայ ընտել
աշխարհացոյցներով եւ աշխարհագրական և տեղադրութեան դի-
տողութիւններով բնեղծ շատ մըրք եւ անյիշեղ գուրա : Ճարտար-
ութեան ընտել այս աշխարհացոյցին վրայ՝ մանր նաւերով աղբիւր տա-
նեղու ծոցներէն տեսնել երաշխութեան գիրքերուն դէպ առ-
նուր կազմուած գիրք մը կը նմանի : Կցիններուն տեղադրութիւնը ո-
րոշուած համար բաշտ աստիճաններին շատ մեծ է . եւ ծոցներէն
րուն ամեն ներս մտնել գուրա եղծները, եւ ատուտուրի մեծ ու
դժոխի ամեն տեղերը եւ նաւահանգիստները շատ մըրք եւ մեկիկ մե-
կիկ նշանակուած են : Քուրքեր նաւաղեաց իրեն այն կցները ըրած
ճանապարհորդութեան տեսնել իր քոյր գտնուած Եւրոպայ ընտել
աշխարհացոյցներով եւ աշխարհագրական և տեղադրութեան դի-
տողութիւններով բնեղծ շատ մըրք եւ անյիշեղ գուրա : Ճարտար-
ութեան ընտել այս աշխարհացոյցին վրայ՝ մանր նաւերով աղբիւր տա-
նեղու ծոցներէն տեսնել երաշխութեան գիրքերուն դէպ առ-
նուր կազմուած գիրք մը կը նմանի

պիտի ընեն. և ծախքերնին տէրութեան գանձէն տրուելու համար պէտք եղած հրամանը տրուած է:

— Յայտնի է որ ինկիլիզի կառավարութիւնը շատ պարտք ունի. ըսել է որ շատ ստակ առած է չափ հով. որոնց ամէն ամիս կամ ինչ ժամանակ որ ուրուշուած է նէ պայմաններուն մէջ այն ժամանակին շահը կուտայ. և ստակը իր գործերուն կը բանեցնէ: Երբ որ մէկը տուած ստակը ետ ուղերւոյ ըլլայ նէ՝ կառավարութեան սրնոտակը (պանքան) կրնայ այն ստակը վճարել. անոր համար որքան որ այս ստակներուն գումարը շատ ալ է նէ՝ տէրութիւնը պարտք ունի չըստի. մանաւանդ թէ եւ կամուտներուն նայելով Լեւոնայի հարուստ տէրութիւններուն մէկն է:

Լյա ըստաները չի գիտնալով քանի մը ինկիլիզ հարուստ մարդիկ իրենց մէջը մէկ ընկերութիւն մը ըրին. որպէս զի ամէն մէկը կամուտ տուրքէր ընկնին կառավարութեան օգնութիւն ընեն. որպէս զի պարտքէն ազատի. և իրենց այս ընկերութիւնը և ընկերութեանը նպատակը կառավարութեանը իմացուցին: Լյան ալ ասոնց բարեփոխող պարզութիւն չի պահեցնելու համար կամուտը նուէրքին սիրով ընդունեց. և որովհետեւ այն դրամը առուցներուն գիտաւորութեանը պէս պիտի չի կրնար խարժուիլ, կարգադրուեցաւ որ հասարակաց աղէկութեան վերաբերեալ մէկ ուրիշ բանի մը խարժուի:

ԱՌՍԴՐԻԱ: Լյա տէրութիւն թէպէտ իր երկրէն դուրս ցորեն և ուրիշ ասոր պէս հնտեղէն հանելը արգելած է, բայց ներքէն է որ մինչեւ այս արգելքը հրատարակուած ատենը ծախուած որքան բան կայ նէ՝ առնող վաճառականները անոնք դուրս հանելու կարող ըլլան:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ: Լյա տարի Գերմանիայի մէջ հունձը շատ առատ ըլլալով տէրութեան պահանջը 30.000 արծաթ ու պղնձի չափ ստակ կ'առնէ. և իւր երկիրը երթալն իրեն գինը վրայ հասնելով գինը պահ գոյի մը մէջ անցնելու ստակը վաճառքի ձգելէն աւելի կը սեպէ. որովհետեւ այն ձամբուն համար գորտ է կ'ըսուէր. Զրեայի մը պահուի կը մտնէ: Ինչ գինը բաւական մօտ գողերը պանդուկ կը կոխեն. Լյա-նը կը կտրեն. և կառավարը (ֆինիթօվին) որ գէմքին կայնած էր և թող չէր տար առաջ երթալու, կը վարեն, չարաչար կը վերադառնան: Լյա բաներս տեսնելով ձանապարհորդը իրեն չէք քէ քէ մը ինչ-ինչ կը լեցնէ պատրաստ կը բռնէ. երբ որ գողերը իր վրայ կուգան մէկէն կրակ կ'ընէ. գողերուն երկուքը կը զարնուին հան կ'ընան կը մեռնին. մէկայնքը ոտքերնուն ուժը բանեցնելով ամենայն զօրութեամբ կը փախչին: Ճանապարհ հորդին զարմանքը և հասարակաց աղչութիւնը այն ատենը տեսնելու բան էր, երբ որ տեղւոյն կառաւարութեան մարդիկը եկան և տեսան որ մեռնողները տէրուն թանկ պահելու երկու գործակալներն են եղեր. որ ստակը իրենք էին տուած այն ձանապարհորդին: Թէ որ ասոնց չի զարնուէին նէ՝ ասոնց վրայ կասկած չէր ըլլար:

ԱՌԳԱՅԻՆ

Խիստ շատ ուրախ եղանք երբ որ լեցնիք որ Լիւքսեմբուրգ մէջէն քանի մը խոհեմ ու խելացի անձինք ազգիս մէջ անական տնտեսութիւն խօսելու համար եղբայրութիւն մը հաստատուէն. ըսել է խօսք մէկ ըրեր են որ իրենց ընտանեացը ուսուցնել խմբուն՝ հազուելուն՝ կապուելուն չափ մը գնեն, պարզութիւն մը տալ տան տուններուն կահ կարաւորներուն. վերջապէս՝ աւելորդ և անօգուտ ծախքերը վերցունելով մասնաւորապէս իրենց մէջէն ջանք կ'ընեն առհասարակ բոլոր ազգիս մէջէն ալ վերցունելու: Որովհետեւ տնտեսական գիտութիւնը որչափ որ մարդկանց բնականէ ստանալու ծանօթութիւններէն քան թէ իրօք գիտութիւն մըն է նէ, այնչափ ալ կը տեսնանք որ շատերը ամենեւին տըգէտ են ասոր մէջ: Կանաւանդ մեր ազգը, որուն այս օրուան վիճակին նայելով պէտք է որ վիպանք թէ շատ օգուտներ կրնար քաշել անկէ, մեր ազգը, կ'ըսեմ, որովհետեւ ամէն բանէն աւելի տնական տնտեսութեանը անփութ մնացած է:

Ուստի ազգերնուն գոնէ ճաշակ մը տալու համար իր տնական տնտեսութեանը վերաբերեալ քա-

նի մը նիւթերու վրայ պիտի առայժմ համառօտ մը խօսիմք, յընդունելով ունեցած պահասութիւնները: Լյա գուցէ ասով առիթ ունենամք ուրիշ անգամ ալ երկար խօսելու ոչ միայն տնական տնական տնտեսութեան վրայով ալ և քաղաքական տնտեսութեան վրայով ալ:

Ս'եր ազգը ամենեւին տնտեսութեան ծանօթութիւն չունի ըսինքն, ունայն զորարարութիւն մը չըրինք. Գիտենք որ կան ազգի մէջ անանկ մարդիկ որոնք խնայութիւնը ազգահաւթէ հետ կը շփուեն, ասանկ մարդոց ալ կը ծնի կ'ըսենք: Լյա մարդոց չին բաներու վրայ ըրած անշահ ու անօգուտ խնայութիւնը աւելի արիւնք մը ու անմտութիւն սեպած ենք, քան թէ լաւ տնտեսութիւն մը:

Որն է ճշմարիտ տնտեսութիւնը. խնայել ան ծախքը որ ունայն բանի մը պիտի ընեն և անիկայ հարկաւոր բանի մը գործածելով օգուտ մը հանել: Լյան մի այս օրուան օրս ազգ մեր ազգը, ահա ասոր վրայ կը տարակուսինք, ինչպէս պիտի ըստուգենք ալ թէ մեր կասկածը տեղի ունի:

Լիւքսեմբուրգ մէջ անանկ բազմամասն սովորութիւններ կան, որոնք ոչ մարդկութեան կամ քաղաքակրթութեան օրէնքը և ոչ բանականութիւն կը ստահանջեն: Լյանց մէջ հարմարիք և ուրիշ պատահմաններով եղած կոչուներէնք գլխաւոր կրնանք սեպել. աս առիթներով ազգիս էն թշուառ վիճակաւորները այնչափ ծախք կ'ընեն, որ իրենց մէկ տարուան սպասուած թերեւս կրնայ հաւասարել: Լիւքսեմբուրգ հարմարիք, անուան տունը, տարւոյն հանգիստան օրերը առանց ան ծախքերուն միջնորդութեանը չէն մի կատարի, չէն մի անցնի հասարակ օրերու պէս: Բայց ոմանք, գիտեմ, պիտի ըսեն թէ քաղաքակրթութեան պատշաճութիւնը, բարեկամները ինչ կ'ընեն. աղէկ, աս պատշաճութիւնը, աս բարեկամները աւելի քիչ ծախքով կամ ուրիշ միջոցով մը չէն կրնար գոհ ըլլալ. թէ որ չեն ըլլար նէ ինչու անոնք բարեկամ կը ձանձնան, առաւել թշուառները որքա՞նք քիչ մնալ կը կամի: Տես Լեւոնայ, թղթի կտոր մը պէ՛ն մը, այնչափ և գուցէ աւելի մարդկութեան պարտաւորութիւնները կատարած կ'ըլլայ, որչափ հաղորդելով մտած ստակ չեն կատարեր:

Ս'եր երկիրն պիտի աղքատ ընտանիքը միշտ չեն պահիր տեսակ տեսակ անուշներ եփելէ, ամիսը չեն անցունէր առանց բազմիք երթալու սովորականէն աւելի բազմատեսակ կերակուրներով, տարին չեն անցունէր առանց գեղ երթալու: Լյա-նը, կրնամ ըսել որ, խեղճ մը իր տունը անուշ կ'ուտենայ, հաց չունենար: Ս'արդէ՞ բազմիք ու գեղ երթալով ալ կրնայ իր կենացը առողջաւիտ պահել, ու զուարճանալու. շատերուն այս տեղւոյնքը երթալու մտովի ստանձառանքներով է և ոչ բօխչիներուն պատուէրով որովհետեւ ասանկ բաներնին չի գիտցող մարդիկ չեն գիտեր թէ անանկ ունայն ծախքերը խնայելով որչափ օգուտ կրնան քաղել:

Լյան առտու կամ իրիկուն չուկայ գացողները ընկերութեան գինետուն երթալու, էն քիչ տասնական փարայի օղի կամ գինի խմելու են, ամէն իրիկուն մեր նոր հեշտասեր երիտասարդները գեղերու մէջ կամ Պէյօղլու պարտեւել եղած ատեն նին բունձձի խանութները, լոբանդանքը, վերջապէս անկայելու տեղւոյնքը քաղնին պարտեւել են: Չեն գիտեր թէ Լեւոնայիք շատ անգամ շատ տեղ պարտեւելու որ ելան, առանց զեղխութեան չընալ պարտեւելուն կը կատարեն. և այս կերպ աւելի պատուաւոր, աւելի ազնուական սեպուած է մէջերնին քան չուայլ ցովութիւնը: Հիմակուան մեր ազգին սովորութիւնն եղած է՝ ինչ որ անկարգ բան կ'ընէ Լեւոնայիք ալ անանկ ինչ-ինչ մեկնել: Լեւոնայիք թէ որ հարմար չեն ընեն, կ'ըսէ, կուտենքեր ալ, պա՛նք ալ և գեղք ծախքեր ալ չէն ընեն, գեղ չէն երթար: Լյա ասոնք կ'ընեն, գեղ ալ կ'երթան. — բայց գիտեմ, աս բաները որոնք կ'ընեն — հարուստները. — գիտեմ ինչ ըսելէ առանց մէջ հարուստ մարդ — հարուստ անոր կ'ըսեն որ ամիսը այնչափ զուարճալ կ'աւանդուէր ունի ու ձեռքը գործէ բոլորովին քաշած է: Ուր է մեր մէջը ասանկ հարուստ մը, կան ալ նէ մէկ քանիէն աւելի չեն ըլլար:

Լյան, պիտի ըսեն մեզի հոս տեղս մէկ բերան հարուստ ու աղքատ մարդիկները, ինչ ընենք առանկ խնայելով մեր ստակները, հետեւինք մի պիտի տանինք, ուրախութիւն չընենք մի երբեմն երբեմն, ոմանք ալ է՞ գուցէ ալ, ասանկ ծախքերով մարդ կը կործանի մի: Լյանց ուրանալու ասանկ անօգուտ ծախքերէ պատահած շատ տուններու կործանումը, ձեր խնայութեան տեղիքը յընդունեմ մի, ասանկ ծախքերով մարդ մի կը կործանի ըսող մարդիկ: Չեր ողոց կրթութիւնը, ազգին աղքատ տղայ կրթութիւնը, որչափ ուսումնասիր աղքատ տղայ յընդունեմ ձեզի ազգիս մէջէն որ իւր փա-

ւաքը հոս կատարեալ լեցունելու կարողութիւն չունենալով, աւաղ, ամիսս ըսելով ցաւօր կ'անցունեն կոր իրենց անիւ ժամանակը. ալ աւելի աւել կ'ուղեն խնայած ստակը գործածելու. խեղճ մը ուրախացունելը, հայրենաց օգնելը բաւական առիթ չէն մի ծախք ընելու:

Բեզի ալ յընդունեմ մի, աղքատ աղջակից, չորս ընկերներու հետ խմած տասնական փարայի օղիի տեղին: Լյան առտու իրիկուն տուած տասնական փարաք շաբաթը երեք զուարճ չ'ընէ, աւմիս տասնեկուս, տարին հարիւր քառասուն չորս: Լյա ստակով կրնայ զուարճ կամ քեզի օգտաւոր գիրք մը առնել կարգաւ, թէ քու բարքը՝ թէ զուարճ և թէ բոլոր ընտանեացք բարքը շիտկել: Լյան գիտցիր որ այս ծախքը օղին աւելի օգտաւոր, աւելի զուարճալ կը գանաս.:

Լյա այս օրուան խմաց տուած գեղեցիկ լաւ բերնիս մեղի առիթ տուաւ այնչափ մը անական տնտեսութեան վրայով խօսելու. կը յուսամք որ մէկ կողմէն խօսածնիս մէկ կողմէն ալ այն նորահաստատ եղբայրութեան բարի օրինակները պիտի համոզեն մեր ազգը որ ամէն բանի մէջ տնտեսութիւնը, չափաւորութիւնը (խտարէն) շատ գեղեցիկ գիտութիւն մըն է:

— Վեհափառ արքայն քանի քանի անգամ դաւնազան նշաններով պատուած ունէր ազնուազարմ հիւղեան չէլեպիները, ինչպէս որ գերապարտիկ Յաւր չէլեպին ալ վերջին անգամ, օգախտութեան համար երբ որ Լեւոնայ ձանապարհորդութեան վընացնէ, կրկին պատուեցաւ պատուը նշանով. բայց Վեհափառ արքայն ասոնց ամէնը բաւական չի համարելով անանկ մէկ գերապարտանի մը որ այնչափ ժամանակէ ի վեր ամենայն հաւատարմութեամբ ծառայութիւն կ'ընէ իւր տէրութեան, անցեալները որ կերակուր ուտելու գնաց այս ազնուականաց տունը չեղ փառք անկէ մեկնելուն հրաման ըրաւ որ բարձրագոյն կարգի պատուը նշան տրուի այսինքն իւր կենդանապիտ ահանախու պատուով գերազնիւ կարապետ և Պօղոս չէլեպիներուն: Լյա մեք տես նալով այս հրամանին կատարումը իբրեւ մէկ մեծ փառք մը ընդ հանուր չ'այց աղչին, ծանուցանելու կը պարտաւորիմք մեր ընթերցողներուն:

— Լյա ինքն ինքն ծանուցանելու գերապարտիկ Սիսաք Վարայի որդւոյն մեծարու Վարդերես ազգային գործած աղքատիւական գործերը թէ ի Պլաւա և թէ ի Պալքեմէր. շաբաթու ալ Վաւնայն գիր առինք որ անխափ հոս հանելուս պէս խիցն հոս տեղի չ'այց գարցը կ'երթայ, այս գարցը խնամող Սիսաքեան ընկերութեան աղիւս անգամը ընկերութեամբ, կը տեսնայ աշակերտներուն չ'այցերէնի մէջ ըրած յառաջող խմութիւններն արգայ Պ. Սարուգէ վարժապետին աշխատութեան շնորհակալ կ'ըլլայ թէ վարժապետին և թէ ընկերութեանէն, և իւր սրտին հաճութիւնը կատարեալ յընդունելու և անոնց առաւել քաջալերութիւն մը տալու համար 1500 զուարճ ալ ընկերութեան սրնոտակին նուէր ընելէն ետեւ տարեկանը ինքը հատուցանելու խոստումը ալ Սարաքաղաքի Վարդերէնի համար դասատու մըն ալ իրենց գրող լոյսի համար ժամանակին խաւերելու յանձնառու կ'ըլլայ:

Երբեք ընկերութիւնը բարեբաղդ ընկերութիւն մը կ'երեւայ. որովհետեւ Վարդերես ազգայի նման ազգասեր անձ մը իրեն անգամ ունենալէն ի դատ ուրիշ կողմերէ ալ թէ չ'այցալիք թէ օտարազգիք այս ընկերութեանը անգամ գրուելու բարեհաճեր են և առատաձեռն նուէր շնորհներն իրեն, ինչպէս հետեւեալ ցուցակիս մէջ յայտնի են:

Վերապարտիկ Սիսաք Վարայի որդի Ղուկաշ	
Վարդերես աղայն	1500
Շուրմուցի Խաչատուրեան Սարգիս	
րոս աղայն	1000
Փաղարճըլցի Լիւթոնեան Լյախի աղայն	670
Պօլեցի Լյոթոմեան Չարապետ աղայն	500
Կեսարայի Սարգիս աղայն	500
Իսմայէլի մահտեսի Սարգարով Կա	
րապետ աղայն	500
Խախամաճեան Տաբէս աղայն	250
Շուրմուցի Թալաւան Սիւրի աղայն	300
Պօլեցի Լյախեան Պարոս աղայն	200
Պօլեցի Սանուկեան մահտեսի Յա	
կոբ աղայն	200
Պօլեցի Փափաղեան մահտեսի Սա	
նուկ աղայն	200
Վաւնայի Վիլի Չարուղի	500
Սաւաղեան Սիւրի Լյախի աղայն	300
Սալաքի Վիլի Լյախի աղայն	250
Լեւոնայի Չիւպատու սինեօն Թե	
տեպի	200
Վաւնայի Պալեղլու օղու Վիլի Լանաքի	300

